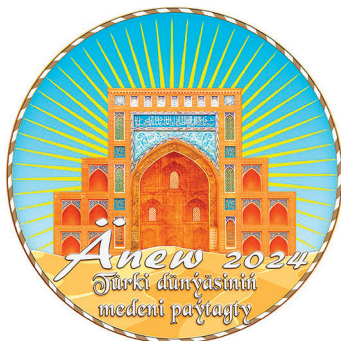

**TÜRKMENISTANYŇ YLYMLAR AKADEMIÝASY
TARYH WE ARHEOLOGIÝA INSTITUTY**

**“GADYMY ÄNEW MEDENIÝETI”
ATLY HALKARA YLMY MASLAHAT**
(2024-nji ýylyň 27-nji marty)

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
“ANCIENT ANAU CULTUR”**
(Mart 27, 2024)

**МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
“ДРЕВНЯЯ КУЛЬТУРА АНАУ”**
(27 марта, 2024 года)

Aşgabat
“Ylym” neşirýaty
2024

Gulshat Atamuradova
(*Turkmenistan*)

ALTYNDEPE CIVILIZATION

The roots of the unique Turkmen culture go back to the Bronze Age, the period of civilization formed before the urban structures of the ancient farmers in III–II millennia BC. Its main center was Altyndepe, which was founded in the 3rd millennium BC and reached its peak of prosperity at the beginning of the 2nd millennium BC. The ruins of Altyndepe are located in southwestern Turkmenistan, in the foothills of Kopetdag, on a 20-meter-high hill. The total area of the city covers 46 ha. At one time, this settlement was well-fortified: it was surrounded by 6 m thick walls made of raw bricks and reinforced with powerful pylon towers. Residential buildings are located in the western part of the settlement. Altyndepe civilization, which dates back to 2300–1900 BC, is characterized by many features related to the culture of the ancient East. It was formed on the basis of the development of local agriculture and animal husbandry. They learned silver smelting in the 5th–4th millennia BC, and began to breed large horned cattle, and later camels. Small wells were dug to irrigate the fields. Thus, the beginning of irrigation agriculture began.

Bahar Hojagulyýewa
(*Türkmenistan*)

GADYMY ÄNEWIŇ TARYHY BELLİ RUS GÜNDOGARŞYNASLARYNYŇ IŞLERİNDE (XIX ASYRYŇ AHYRLARY – XX ASYRYŇ BAŞLARY)

Halkymyzyň gadymy we şöhratly taryhy asyrlaryň dowamynda dünýä alymlarynyň ünsüni özüne çekýär. Şu nukdaýnazardan garanyňda, XIX asyryň ahyrynda – XX asyryň başynda meşhur rus gündogarşynaslarynyň türkmen halkynyň geçmişini öwrenmek ugrunda bitiren hyzmatlary ylym ulgamyny ösdürmeklige möhüm goşantdyr. W.W.Bartold, W.A.Žukowskiý, A.A.Semýonow ýaly görnükli alymlaryň agzalan döwürde gadymy Änewiň taryhyny ylymy taýdan öwrenmek boýunça alyp baran işleri munuň aýdyň mysaly bolup durýar.

Gahryman Arkadagymyz belli rus gündogarşynas, akademik Bartoldyň türkmen halkynyň taryhyny öwrenmek boýunça bitiren hyzmatlary barada “Älem içre at gezer” atly romanynda nygtap geçýär. W.W.Bartold gadymy Änewiň ýadygärliklerini öwrenmek ugrunda ençeme işleri alyp barýar. Arhiw resmi-

namalaryna görä, 1904–1905-nji ýyllarda ol Änewde geçirilen R.Pampelliniň baştutanlygyndaky ekspedisiýasyna umumy ýolbaşçylyk edýär. Alym Änewdäki metjidi bilen tanyşýar we onuň dikeldiş işleri boýunça gymmatly maslahatlary berýär.

Peterburg uniwersitetiniň professory W.A.Žukowskiý günorta Türkmenistanyň taryhy ýadygärliklerini ylmy esasynda seljeren we bu ugurda düýpli ylmy işleri ýazan alym hökmünde tanalýar. 1890-njy ýylda ol Russiýanyň Imperatorçylyk Arheologik topary tarapyndan gadymy Merwiň we Murgap derýasynyň kenar ýakalarynda ýerleşýän harabaçylyklary öwrenmek maksady bilen Zakaspi oblastyna iberilýär. Professor W.A.Žukowskiň 1896-njy ýylda Zakaspi oblastyna bolan ikinji iş sapary hakynda maglumatlar taryhy edebiýatlarda örän seýrek duş gelýär. Degişli resminamalaryň birnäçesi Türkmenistanyň Merkezi döwlet arhiwinde ýüze çykaryldy. Şol ýylyň tomus aýlarynda alym maşgalasy bilen Türkmenistanyň günorta ýerlerine gelip, Änewde, Mänede, Duşakda, Kakada, Nusaýda ylmy barlaglary alyp barýar. Alym Änewde ýerine ýetiren işleri barada hasabatyny Imperatorçylyk Arheologik toparynyň mejlisinde beýan edýär.

XIX asyryň ahyrynda – XX asyryň başynda belli rus alymy, Moskwanyň Lazarew adyndaky Gündogar dilleri institutynyň uçurymy A.A.Semýonow Türkmenistanyň arheologik ýadygärliklerini seljermek we olary gorap saklamak ugrunda anyk çäreleri durmuşa geçiripdir. Geçen asyryň başynda alym tarapyndan Änew, Maşat-Misseriýanyň metjitleri, Merwiň, Nusaýyň ymaratlary öwrenilýär. Änew metjidi uzak wagtlap A.A.Semýonowyň üns merkezinde bolýar. Ol metjiddäki arap ýazgylaryny terjime edip, onuň esasynda ymaratyň XV asyra degişli bolandygyny subut edýär. Alym metjidi diňe bir öwrenmek bilen çäklenmän, ony täzeden dikeltmek we gorap saklamak ugrunda köp işleri bitirýär. Meselem, onuň başlangyjy esasynda Änew metjidini gorap saklamak üçin ýörite topar bellenilýär we bu ýerde rugsatsyz gazuw-agtaryş işleriniň geçirilmegi gadagan edilýär. Semýonow Änew şäheriniň taryhy bilen gyzyklanyp, şäheriň adynyň gelip çykyşy boýunça hem birnäçe maglumatlary öwrenýär. Çaklamalara görä, şäheriň ady pars dilinden (“Ab-i-Nau”) terjime edilende “täze suw” diýen manyny berýär.

1904–1905-nji ýyllarda A.A.Semýonow ýerli häkimiýetiniň gözegçisi hökmünde amerikan alymy R.Pampelliniň ýolbaşçylygyndaky Änewde geçirilen ekspedisiýa gatnaşýar. XX asyryň 20-nji ýyllarda alym taryhy ýadygärlikleri öwrenmek boýunça ylmy barlaglary dowam etdirýär. 1926-njy ýylda ol A.E.Şmitd bilen bilelikde arheologik topara ýolbaşçylyk edýär. Änewde geçirilen gazuw-agtaryş işleriniň netijesinde, bu ýerdäki taryhy ýadygärlikler barada baý maglumatlar toplanýar. Bu maglumatlar alymyň Änew metjidi

bilen bagly neşirlerde, ýagny “Änew metjidi”, “Änew obasynyň ýanyndaky metjidiň harabalary”, “Änew metjidiniň taryhyna degişli käbir maglumatlar” we beýlekilerde seljerilýär. Umuman, meşhur rus gündogarşynaslary W.W.Bartoldyň, W.A.Žukowskiň, A.A.Semýonowyň Günorta Türkmenistanyň, hususan-da, gadymy Änewiň ýadygärliklerini öwrenmek boýunça amala aşyran derňewleri bu ugurda geçirilen möhüm ylmy barlaglar hökmünde ähmiýetlidir.

Бахар Ходжакулиева
(Туркменистан)

ИСТОРИЯ ДРЕВНЕГО АНАУ В РАБОТАХ ИЗВЕСТНЫХ РОССИЙСКИХ ВОСТОКОВЕДОВ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)

На протяжении столетий древняя история туркменского народа привлекала к себе внимание известных ученых. В этом отношении исследования российских востоковедов конца XIX – начала XX века представляют собой огромный интерес. Эти ученые посвятили все свою жизнь изучению Востока, в том числе и туркменского края. Исторические памятники древнего Анау долгое время являлись предметом изучения таких известных востоковедов как В. В. Бартольд, В. А. Жуковский, А. А. Семенов. В 1904–1905 годах академик В. В. Бартольд осуществлял общее руководство над работой экспедиции Р. Пампелли в Анау. Интерес представляют ценные советы ученого по восстановлению анауской мечети. В 1896 году петербургский профессор В. А. Жуковский проводил исследования в Анау. Отчет о результатах этой работы был заслушан на заседании Императорской археологической комиссии. Долгое время памятники Анау находились в центре внимания археолога А. А. Семенова. На рубеже двух веков российские востоковеды собрали ценный фактический материал по истории древнего Анау, на основе которого были опубликованы фундаментальные научные труды, значение которых трудно переоценить и в наши дни.

Bahar Hojagulyyeva
(Turkmenistan)

HISTORY OF ANCIENT ANAU IN THE WORKS OF FAMOUS RUSSIAN ORIENTALISTS (END OF THE 19 TH – BEGINNING OF THE 20TH CENTURY)

For centuries, the ancient history of the Turkmen people has attracted the attention of famous scientists. In this regard, the studies of Russian orientalists of the late nineteenth and early twentieth centuries are of great interest. These scientists devoted their lives to the study of the East, including the Turkmen region. The historical monuments of ancient Anau have long been the subject of study by such famous orientalists as V. V. Bartold, V. A. Zhukovsky, A. A. Semenov. In 1904–1905, Academician V. V. Bartold provided general leadership over the work of R. Pumpelly's expedition to Anau. The valuable advice of the scientist on the restoration of the Anau mosque is of interest. In 1896, St. Petersburg professor V. A. Zhukovsky conducted research in Anau. A report on the results of this work was heard at a meeting of the Imperial Archaeological Commission. For a long time, the monuments of Anau were in the center of attention of archaeologist A. A. Semenov. At the turn of the two centuries, Russian orientalists collected valuable factual material on the history of ancient Anau, on the basis of which fundamental scientific works were published. The significance of these works is difficult to overestimate even today.

Maýagözel Mommaliýewa
(Türkmenistan)

GADYMY ÄNEWIŇ ZENAN KEŞPLI HEÝKELJIKLERINIŇ AÝRATYNLYKLARY

Gahryman Arkadagymyz “Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistan binagärlik bilen birlikde heýkeltaraşlyk, nakgaşlyk, zergärçilik, neçjarçylyk ýaly aklyňy haýran ediji sungatlaryň hem dörän gadymy ojagydyr. Bu sungatlaryň ajaýyp eserleri bizi pederlerimizniň müňýyllyklaryň dowamyndaky durmuş tejribesi esasynda kemala gelen milli ýörelgelerimiz we dessurlarymyz bilen tanyşdyrýar, nesilleriň arasyndaky mizemez sazlaşygy üpjün edýär” diýip nygtaýar. Mähriban Arkadagymyzyň belleýşi ýaly, türkmen halkynyň asyrlardan dowam edip gelýän ajaýyp heýkeltaraşlyk sungatynyň taryhy köklerini gürrüň berýän tapyndylar Änewiň topragyndan hem ýüze çykarylypdyr. Bu bolsa